Akçakoca İlçesinin Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi*

Aslı ALTANLAR[1] Güniz AKINCI KESİM[2]

Özet

2023 Türkiye Turizm Stratejisi içerisinde değerlendirilen Akçakoca, yanlış arazi kullanımları ve turizm politikaları sonucu doğal ve kültürel kaynaklarını hızla yitiren Düzce'nin önemli bir ilçesidir. 1940' lı yıllardan itibaren Türkiye'nin önemli turizm alanı olarak talep görürken bu değerini giderek yitiren Akçakoca, araştırma alanı seçilmiş, koruma-kullanma dengesinin sağlandığı sürdürülebilir bir turizm modeli elde edebilmek için alternatif çözümler üretilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla alternatif turizm modelleri içerisinde ekolojik plan hedefli olması nedeniyle son yıllarda önemsenen ekoturizm faaliyetlerinden, Akçakoca için uygulanabilir olanları araştırılarak potansiyel alanlar önerilmiş ve önerilen bu alanlarda koruma-kullanma dengesinin sağlandığı sürdürülebilir bir ekoturizm planlamasının nasıl olması gerektiği konusunda plancı gözüyle bazı öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Akçakoca, Ekoturizm, Sürdürülebilirlik, Planlama,*

Determination of Ecotourism Opportunities in Akçakoca District

Abstract

Within 2023 Tourism Strategy of Turkey, Akcakoca has been assessed as an important district of Duzce. As a result of the incorrect use of land, and damaging tourism policies, Akcakoca has rapidly lost its natural and cultural resources. While being in demand as an important tourism area of Turkey since 1940's, Akcakoca has gradually lost its merit. Therefore, it had been chosen as the research area. It has been aimed to produce alternative solutions that provide conservation-usage balance in order to achieve sustainable tourism model. As Akçakoca has been regarded as a district with ecological *planning objectives within alternative tourism, some potential areas have been proposed* for some ecotourism facilities that have been considered important in recent years. Some suggestions have been made for sustainable ecotourism planning that provide conservation-usage balance within these proposed areas.

Key words: Akcakoca, Ecotourism, Sustainability, Planning,

---

1 Yüksek Peyzaj Mimarı, Düzce
[2] Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü-Düzce
*Yüksek Lisans Tezi'nden hazırlanmıştır.

1. Giriş

Turizm; istihdama, altyapıya, üstyapıya ve diğer sektörlere olumlu etkisi ve gelir kaynağı olması nedeniyle özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından önemli bir sektör olarak kabul edilmekte ve gelişimini hızla sürdürmektedir. Dünya turizm sektörü, uzun yıllar kitlesel turizm üzerine kurulmuştur. Ancak, değişen turist profili ve kitlesel turizmin fiziksel ve sosyal çevreye verdiği olumsuz koşullar görülmeye başlandığında, turizm sektörünün sürdürülebilirliğini sağlamak ve gelecekteki bütün turizm gelişmelerine yol gösterebilmek amacıyla kitlesel turizme alternatif oluşturabilecek, çevre sorunlarına daha duyarlı alternatif turizm modelleri gündeme gelmeye başlamıştır (Kerry, 1992).

Alternatif turizm türlerinden biri olan ekoturizm, 1990'lı yılların başından itibaren doğal alanlardan yararlanmanın yanısıra, doğal alanların korunması, gelir üretimi, eğitim, yerel halkın katılımı gibi fonksiyonları ve özellikle ekosistemi koruma amacı ile ön plana çıkmıştır. İlk zamanlar, genelde doğal alanlarda iş potansiyeli elde etmek için oluşturulmuş bir pazarlama taktiği olarak algılanmış olsa da giderek daha fazla insanın çevresel duyarlılık kazanması ve doğal alanlarda yapılan turizm faaliyetlerine yönelmesiyle birlikte önemi anlaşılmıştır. Bu tür bir turizmin doğal alanların ulaşılabilirlik ve kalite özelliklerine bağlı olduğu ve bu nedenle doğal alanların koruma ve bakımı üzerine stratejiler geliştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Karakteristik özelliklerini ve boyutlarını içeren ortak bir tanımının olmaması ekoturizm kavramının sadece doğal alanlarda yapılan bir turizm türü olarak algılanmasına neden olmuştur. Aslında ekoturizm, doğal alanlarda yapılan turizm faaliyetlerinden daha fazlasını ifade etmektedir (Ross and Wall, 1999).

Dünya Koruma Birliği (The World Conservation Union - IUCN) ekoturizmi, çevresel sorumluluk taşıyarak seyahat etme ve bozulmamış doğal alanları doğadan yararlanma amacıyla ziyaret etme eylemi olarak tanımlamakta, kullanıcının olumsuz etkisinin az olduğunu ve yerel halka sosyo-ekonomik yönde gelişme sağladığını belirtmektedir (Ceballus-Lascurain, 1993).

Uluslararası Ekoturizm Derneği (The International Ecotourism Society - TIES) ise ekoturizmi; doğayı koruyan, yerel halkın refahına katkıda bulunan ve bir sorumluluk duygusu içinde doğal alanlara yapılan bir seyahat türü olarak tanımlamaktadır (Anonymous, 2007).

Ong (1999), ekoturizmin, kültürel yapı ve eğitim amaçlı doğa kültürünü anlamak, bölgenin korunması amaçlı kuvvetli çalışmalar yapmak ve yöre halkının ekonomik kalkınması için bölgede ekonomik aktiviteler yapmak üzere üç ana unsur içerdiğini vurgulamıştır (Kaur, 2006).

Bu tanımlamalar, ekoturizmin turistleri, yerli halkı, yatırımcıları ve yöneticileri içeren birçok faktörün bütünleşmesinden oluşan karmaşık bir fenomen olduğunu göstermektedir (Ceballus-Lascurain, 1993).

Birleşmiş Milletler ve Dünya Ticaret Organizasyonu (The United Nations and the World Trade Organization – WTO) turizmin, günümüzde dünyanın en büyük işveren endüstrisi olma özelliğine işaret ederek, ekoturizmin gelecekte dünyanın en büyük endüstrisi olacağını ve birçok bölgenin yerel halkına uzun süreçte iş olanağı sağlayacağını belirtmiştir. Günümüzde turizm sektörünün, 200 milyon çalışanı ile dünyanın % 10'luk iş potansiyelini oluşturduğu düşünülürse, bu sektörün daha ilerisi için, yerel halka daha fazla yarar getirebileceği, aynı zamanda çevreci ideolojiyi de daha güçlü destekleyeceği açıkça görülebilmektedir. Sonuç olarak, ekoturizmin korumak ve geliştirmek adına, hem çevreci ideoloji, hem de ekonomik gelişme arasında anahtar bir rol oynayacağı görülmektedir (Kaur, 2006).

Kısacası, ekoturizmin tüm amaç ve fonksiyonları gerçekleştirildiğinde, kaynak koruma ve değerlendirme arasındaki uyuşmazlıkların çözülmesine katkıda bulunacağı ve doğru uygulandığında, doğal kaynakların nesillerce devam edebilecek nitelikte kullanılabilir ve sürdürülebilir hale gelmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

Ekoturizm etkinlikleri çevreyi koruma derecelerine göre kendi içerisinde sınıflara ayrılmıştır. Orams (1995), ekoturizmi, aktif ve pasif olarak iki gruba ayırmıştır. The Queensland (1995) ise ekoturizmi etkinliğe katılanların sayısına göre; çevreci ekoturizm ve yaygın ekoturizm olarak sınıflandırmaktadır. Ayrıca ekoturizm aktiviteleri; çevre üzerindeki etkilerine ve turizmde kullanılan araçlar (bisiklet, balon, at, vb.), gidilen yerin doğası (dağ, yayla, mağara, vb.) yapılan etkinliğin özelliği (akarsu, av, bilim, trekking, gözlem, vb.) ne göre de gruplandırılmaktadır (Erdoğan, 2003; Altanlar, 2007).

Ekoturizmin macera, kültür ve doğa turizminin bir karması olarak çok geniş deneyimleri kapsadığı görülebilmektedir. Alternatif turizmin spor, aktivite ve özel ilgi turizmine kadar uzanan turizm türleri ile doğa tabanlı diğer turizm türlerinden oluşan faaliyetlerinin ekoturizmin alt grubu sayılabilmeleri için, çevrenin korunmasına önemli bir katkı sağlaması ve ekoturizmin ilkelerine uyum sağlaması gerekmektedir. Bu türler, biyoçeşitliliğin korunmasında ölçülebilen olumlu katkılar sağlamadıkça, bir ekoturizm faaliyeti sayılamazlar (Demir ve Çevirgen, 2006).

Çevresel planlama ve turizm planlamasına yönelik çok sayıda çalışma olmasına rağmen çok az ekoturizm planlaması örneği vardır. Bunun nedeni, ekoturizmin tam anlamıyla ne olduğu ve ne yapmak istediği konusunda ortak bir karar birliğine varılamamasıdır. Ortak bir karar birliğine varıldığında yapılması gereken, bu kavramın avantajlarının ve dezavantajlarının yönetimi ve kısmi durumlarda potansiyellerinin belirlenmesidir. Kusler (1991), Moore (1991), Boo, (1992) gibi bazı yazarlar ekoturizmin fonksiyonları konusunda beklentilerin karşılanmasına yönelik rehberlik edecek nitelikte ilkeler önermişlerdir. Fakat ekoturizmi değerlendirmeye açık kısmen standartlaştırılmış uygulamaya yönelik çok az miktarda değerlendirme yöntemi oluşturulabilmiştir (Ross and Wall,1999).

Bir ekoturizm planlaması, bölgesel ekoturizm planlamasından başlayıp alan ölçeğinde; eko-kıyı, tatil evleri ve konumsal analiz, finansal fizibilite, çevresel değerlendirme ve alan planlamasına kadar her ölçekte yapılabilmektedir. Bölgesel ekoturizm planlamasında uygun bölgesel politika ve stratejiler belirlenmektedir. Bu çalışmalarda ortak inanç, doğal ve kültürel kaynakların sadece korunması değil, sürekliliklerinin de sağlanmasıdır. Bu amaçla bölgesel alan kullanım planlamasında, kaynakların korunması, tarım, mera kullanımları, kentsel alanlar ve madencilik gibi kullanımlar da dikkatlice ve kontrollü bir şekilde planlanmalıdır. Ana turizm ulaşım noktaları, iç ulaşım ağı, temel ve ikincil ekoturizm aktiviteleri, belirli ekokıyılar ve bölgesel ekoturizm deseni ortaya çıkarılmalıdır (Dowling and Fennell, 2003).

Planlama sonrası yönetim değerlendirme çalışmaları incelendiğinde ise, karşılaşılan bazı özel yaklaşımlar "Ekoturizm Olanakları Spekturumu (ECOS)" ve "Kabul Edilebilir Değişim Seviyesi (Limits of Acceptable Change - LAC)" yöntemleridir. Bunlara ek olarak, turizmin toplumsal ve biyofiziksel etkilerini değerlendirmek ve sergilemek için kullanılan ve ekoturizm planlamasında da faydalı olacağı düşünülen diğer yöntemler "Çevresel Etki Değerlendirmesi (Environmental Impact Assessment-EIA)" "Taşıma Kapasitesinin Hesaplanması", "Fayda-Maliyet Analizi (Cost-Benefit Analysis - CBA)" ve "Ziyaretçi Etki Yönetimi (Visitor Impact Management - VIM)" yöntemlerini içermektedir (Ross and Wall, 1999).

Türkiye, bünyesinde barındırdığı tarihi ve kültürel çeşitlilikleri, sahip olduğu farklı iklim özellikleri ve çeşitli turizm türlerinin aynı anda gerçekleştirilmesi olanaklarıyla önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Doğal ve kültürel kaynaklarda meydana gelen tahribat düşünüldüğünde turizmin aktif olduğu ve hızla tahribata uğradığı alanlar ile turizm potansiyeli olan ve plansızca turizme açılmak istenen alanlarda ekosistemin sürekliliğini sağlamak için ekoturizm anlayışının benimsenerek ilgili meslek disiplinleri tarafından planlanması gerekliliği de açıkça ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada, yanlış arazi kullanımları ve turizm politikaları sonucu doğal ve kültürel kaynaklarını hızla yitiren, 2023 Türkiye Turizm Stratejisi içerisinde değerlendirilmiş olan ve araştırma alanı olarak seçilen, Batı Karadeniz Bölgesindeki Düzce ilinin önemli ilçesi Akçakoca'nın, yeniden turizme koruma-kullanma dengesi sağlanarak kazandırılması için sürdürülebilir alternatif çözümler getirilebilmesi amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma alanı olarak Düzce ilinin Akçakoca ilçesi seçilmiştir. Akçakoca'nın ekoturizm potansiyeli açısından incelenmesi amacıyla, çalışma alanının sınırı ve diğer topografik verilerinin saptanması için Harita Genel Komutanlığı, 1/25000 ölçekli topoğrafik haritası (1982); arazi yetenek sınıfları ile mevcut arazi kullanımlarının karşılaştırılması için, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1/100000 ölçekli toprak haritası (1972), orman arazilerini tespit

etmek için Akçakoca Orman İşletme Müdürlüğü, 1/25000 ölçekli üretim ve koruma haritası (2001), yerleşim yerleri ve tarım alanlarının belirlenmesi için Tarım İl Müdürlüğü, 1/25000 ölçekli arazi kullanım haritası (1999), Akçakoca Meteoroloji İstasyonu iklim verileri (1963-2003), Altanlar (2007)'ın anket verileri ile araştırma alanında çekilen fotoğraflar kullanılmıştır. Doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik yapıya ilişkin verilerin elde edilmesi amacıyla 1/25000 ve 1/100000 ölçekli harita ve raporlardan, verilerin değerlendirilmesinde ise bilgisayar destekli çizim programından, araştırma yönteminin oluşmasında ekoturizmin amaç, kapsam, planlama kriterleri ve yöntemlerine ilişkin yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılmıştır.

Araştırmanın yönteminin geliştirilmesinde, Bultman (1993)'nın, ekoturizm potansiyelini belirlemeye yönelik verdiği kriterler (Esengil, 2003), Gulinck ve ark. (2001)'nın yapmış olduğu "Peyzaj kapsamında ekoturizme yerel geçim kaynaklarının birleştirilmesi: Zimbabwe Örneği", Banerjee ve ark. (2003) "Uzaktan algılama ve CBS' ye dayalı ekoturizm planlaması" konulu çalışmaları değerlendirilmiş ve alanı tanımlayabilmek için ayrıntılı bir arazi sörveyi yapılmıştır.

Ekoturizm potansiyelini belirlemek için araştırma alanı, doğal özellikler (jeoloji, jeomorfoloji, hidroloji, toprak-arazi yetenek sınıfları-, yüksek tür çeşitliliği, yaban hayvanlarının varlığı, ilginç hayvan türleri, peyzaj çeşitliliği, nadir türler ve ekosistemler), mevcut arazi kullanım şekli (orman arazileri, mutlak tarım arazileri, dikili tarım, özel koruma bölgeleri, kırsal ve kentsel yerleşim alanları), ulaşılabilirlik ve altyapı (turizm merkezlerine veya otoyollara yakınlık, kolay ulaşılabilirlik-iç hatlar, kaliteli yol bağlantıları-, korunan alana ulaştırılan yolların peyzaj özellikleri, konaklama), iklim (sıcaklık, nem ve yağış, yağışsız periyodun varlığı), yöredeki cazibe noktaları (arkeolojik alanlar ve kalıntılar, mağaralar, şelaleler, spor olanakları-yüzme, rafting, dağcılık, vb.-, yerel kültür), sosyal koşullar, kullanıcı yetenek ve bilgi seviyesi olmak üzere yedi bileşende incelenmiştir.

Bu amaçla, baz harita olarak kullanılan 1/25000 ölçekli Ereğli F26-c4/d4/d3/c3 paftalarında bulunan topoğrafik harita üzerine belirlenen bileşenler doğrultusunda bitki örtüsü, hidroloji, arazi yetenek sınıfları, alan kullanımı, altyapı ve ulaşım, vb. ne ilişkin elde edilen veriler işlenerek, hidroloji, arazi yetenek sınıfları, arazi kullanım, üretim ve koruma ormanları, alt yapı ve ulaşım haritaları elde edilmiş ve bu haritaların çakıştırılması ile araştırma alanının doğa ve kültür değerleri haritası elde edilmiştir. Ekoturizm faaliyetlerinin seçiminde; Trekking/Doğa Yürüyüşü için 300m yi geçmeyen peyzaj çeşitliliği yüksek alanlar; Botanik Turizmi için orman alanları; Av ve Yaban Hayatı Turizmi ve Yaban Hayatı Gözlemciliği için merkez av komisyonunun avlanma yasağı dışındaki alanlar; Deniz Turizmi ve Su Sporları Etkinlikleri için kumsal alanlar; Bisiklet Turizmi (dağ bisikleti ve yön bulma sporu) için doğa güzelliklerini birbirine bağlayan ana ve tali yollara sahip alanlar; Mağara Turizmi için doğal özellikleri ile çekiciliği olan mevcut mağaraların bulunduğu alanlar; Dağ

Turizmi için 900 m üzerindeki peyzaj özelliği kaybolmamış dağların bulunduğu alanlar uygun; Tarım ve Çiftlik Turizmi için mutlak tarım arazileri dikkate alınmıştır.

Altanlar (2007)'ın alanın sosyal koşullarını ortaya koyabilmek için, 250 yöre halkı ve 250 yerli turist olmak üzere kolay örnekleme yöntemi ile seçilen 500 örneklem grubunun görüşlerini almak amacıyla yaptığı yarı standart beş bölüm 24 sorudan oluşan anket çalışmasının sonuçlarından da yararlanılarak ekoturizm faaliyetleri belirlenmiştir.

3. Bulgular

3.1. Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerleri

Araştırma alanı, Düzce ilinin kuzeyinde, 41^0 04' 22.59"- 41^0 08' 40.89" Kuzey enlemleri ile 31^0 06' 22.90"- 31^0 01' 54.92" Doğu boylamları arasında yer almaktadır (Şekil 1). İlçenin yüzölçümü 463 km^2 ve il merkezine uzaklığı 33 km'dir.

Akarsularla parçalanmış ve kuzeyden güneye, batıdan doğuya doğru yükselerek dağlık arazilerle birleşen araştırma alanı bir plato görünümündedir. Engebeli bir yapıya sahip olan araştırma alanında sahilden güneye doğru gidildikçe yükseklik artmaktadır. Akçakoca'nın güneyinde yer alan Kaplandede, Haciz ve Orhan Dağları deniz kıyısına paralel olarak uzanmakta, doğu batı yönlü sırtlardaki tepelerin yüksekliği ise 300 metreyi geçmemektedir (Anonim, 2004).

Şekil 1. Araştırma Alanının Konumu (Altanlar, 2007).

İlçede, jeolojik yapıya bağlı olarak kıyılarda yüksek ve dik falezler, sahilde ise dar kıyı platosu bulunmaktadır. Kayalık arazi kıyıya kadar ulaşarak yer yer dik falezler oluşturmaktadır. Sahil kesiminde bulunan yalıyarlardan en yükseğinin Soyat Yalıyarı olduğu görülmektedir. Falezler arasında kimi küçük koylar ve plajlar oluşmuştur. Başlıca plajları; Değirmenağzı, Edilli, Kavlandibi, Darıdere, Karaburun ve Melenağzı ile Akçakoca'nın doğusunda Kumpınar ile daha sığ kıyılar olan Edilli, Töngelli, Kalkın, Çayağzı, Akkaya' dır. Akçakoca ilçesinde kalker kayalarının erimesi ve aşınmasıyla irili ufaklı mağaralar oluşmuştur. Araştırma alanının tek jeolojik oluşumlu mağarası Fakıllı Köyü'ndeki Fakıllı Mağarası'dır. Araştırma alanında bulunan şelaleler ise, Aktaş ve Sarıyayla Şelaleleridir (Dönmez, 2000; Okan, 2002).

Akçakoca kıyı kesiminde bulunan akarsular, Kaplandede ve Orhan Dağı yükseltileri ile Düzce Ovası'ndan ayrılan bölgede yer almaktadır. Melen Havzası'yla bağlantısı olmayan bu akarsular genelde kıyıya dik kısa, küçük, dere boyutundadır. Bu derelerin başlıcaları doğudan batıya doğru, Çarak, Cakbelit, Değirmen, Çayağzı, Haciz, Orhan ve Sarma dereleridir. Bunlardan son üçü Akçakoca'nın içinden geçerek denize dökülmekte ve kent içi kirleticileriyle yüklenerek bu yükleri denize boşaltmaktadırlar. İlçedeki en büyük akarsu Melen Çayı, aynı zamanda Sakarya ile mevcut idari sınırı oluşturmaktadır. İlçede bataklık alan ve göl yoktur. Akçakoca-Kocaali havzasında bir miktar yeraltı suyu bulunmaktadır. Fakat bu rezervin ne kadarının Akçakoca'ya, ne kadarının Sakarya İli'ne bağlı Kocaali'ye ait olduğu belirlenememiştir (Anonim, 1982; Arslan ve ark., 2002; Anonim, 2007a).

Araştırma alanına ait 1/100.000 ölçekli arazi yetenek sınıfları haritası incelendiğinde, alanının büyük bir bölümünün VI. sınıf arazilerden oluştuğu, V. sınıf arazilerin ise bulunmadığı görülmektedir. Araştırma alanının % 86,6'sını IV.,VI.,VII. sınıf arazilerin oluşturduğu belirlenirken, tarıma uygun alanların ise 6386,39 ha olup, toplam arazinin % 18,2' sini oluşturduğu tespit edilmektedir. İlçe genelinde tarım toprakları sanayi yerleşim ve ulaşım ağları tarafından işgal edilirken, tarımın eğimli arazilerde bulunan ormanlık alanlara kayması ilçede toprak kullanımı açısından bir çelişki yaşandığını göstermektedir (Anonim, 1972; Anonim, 2004a).

Araştırma alanında Batı Karadeniz iklim özellikleri hakimdir. İlçenin metoroloji istasyonundan alınan iklim verilerine (1963-2003) göre; yıllık ortalama sıcaklık 12.8^{0}C (en yüksek Temmuz ve Ağustos ayları), yağış 1058.9 mm (en yüksek ekim ve aralık ayları), yağışlı gün sayısı 14.7, karla örtülü gün sayısı 9.0, kar kalınlığı en yüksek 63cm, bağıl nem % 80, ortalama rüzgar hızı 2,2 m/sn, ortalama (1999-2003 Mayıs-Ağustos) deniz suyu sıcaklık ortalaması 27.2 ^{0}C dir. Altanlar (2007)'ın oluşturduğu hidrometrik diyagram incelendiğinde, Akçakoca'da kurak bir dönemin bulunmadığı görülmektedir. Hakim rüzgar yönü Kuzeybatıdır (Anonim, 2004; Anonim, 2007b).

Araştırma alanının farklı iklim etki alanlarını bünyesinde bulundurması biyoçeşitlilik ve turizm açısından olumlu bir etki oluşturmasına rağmen, deniz suyu sıcaklıklarının düşük olması deniz turizminin kısa sürmesine neden olmaktadır.

Karadeniz Bölgesinin zengin ve çeşitli doğal bitki örtüsü özellikleri Akçakoca ilçesi'nin büyük bölümünde de gözlenmektedir. Düzce ili sınırları içinde toplam 97 takson, 41 familya, 75 cins ve 95 tür tespit edilmiştir (Anonim, 2007c). Fakat ilçenin florası, hakkında yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmaması alanın florasının net olarak ortaya konmasını ve koruma kararlarının etkin olarak alınmasını engellemektedir. Araştırma alanındaki diğer ve en önemli eksikliklerden biri de hayvan varlığı üzerine yapılmış bir envanter çalışmasının olmamasıdır. Faunayı belirleyebilmek için alana ilişkin varolan verilerden yola çıkılarak tür saptaması yapılmış, ancak türlerin habitat alanları ve bunların karşılıklı ilişkilerine ilişkin veri olmaması nedeniyle yine koruma kararları etkin olarak alınamamıştır. Yapılan inceleme, sonucu çalışma alanı faunasının çift yaşamlılar, sürüngenler, memeliler ve kuşlardan oluştuğu görülmektedir (Altanlar, 2007).

Araştırma alanına ait "arazi kullanım haritası" incelendiğinde; ilçenin % 5,2'sini kentsel yerleşim alanlarının (sanayi, küçük sanayi, merkezi iş alanları, turizm ve ikincil konut alanları, vb.), % 3,83'sini kırsal yerleşik alanlarının, % 90,97'sini kırsal alanların (ormanlık, makilik, fındıklık, vb.) oluşturduğu görülmektedir. İlçede yerleşimin kıyı boyunca doğrusal olarak geliştiği, ancak batı yönündeki gelişmenin fiziksel eşikler nedeniyle sınırlı olduğu tespit edilmektedir. İlçede idari yapı bakımından 43 köy ve 1 merkez belediye bulunmaktadır. Kırsal alandaki yerleşimler arazinin fiziki yapısı nedeniyle birbirinden kopuktur (Anonim, 1982; Anonim, 2001; Anonim,2004a).

En son 1999 yılında revize edilen 1/25000 ölçekli arazi kullanım haritası incelendiğinde, ilçede tarımsal uygulama yapılan arazilerin toplam alanın % 10'undan biraz fazla olduğu görülmektedir. Tarım yapılan toplam alanların % 42'sini kuru tarım, % 58'ini ise dikili tarım arazisinin, dikili tarımın da % 99'u fındık alanlarının oluşturduğu tespit edilmektedir (Anonim, 2004a).

Araştırma alanında büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yok denecek kadar az olup son yıllarda kanatlı hayvan üretimi artmıştır. Fakat kanatlı hayvan üretimi için yer seçiminde ve atıkların giderilmesindeki yanlışlıklar ilçenin çevre sorunlarını arttırmaktadır (Anonim, 2006).

Akçakoca Orman İşletme Müdürlüğü 2005 yılı verilerine göre, çalışma alanındaki doğal ve yarı doğal ormanların toplam 16534,6 ha olduğu, ayrıca dikimle gelen ve özel orman statüsünde bulunan orman alanlarıyla birlikte toplam ormanlık alanın 18756.5 ha olduğu görülmektedir (Anonim, 2005). Elde edilen veriler doğrultusunda 1999 yılı arazi kullanım haritası ile 2005 yılı verileri karşılaştırıldığında orman alanlarının %59'unun yanlış arazi kullanımları sonucu kaybedildiği belirlenebilmektedir (Anonim, 2001; Altanlar, 2007).

Akçakoca, Düzce ilinin altyapı sistemi en fazla gelişmiş ilçesidir. İlçede 1 adet içme suyu arıtma tesisi, büyük ve küçük kapasiteli olmak üzere 2 adet atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Yerleşim yerlerinin kanalizasyon şebekesi % 3-4'ü dışında bulunmaktadır. Düzce ili içerisinde en uzun yol ağına sahip olan ilçede, yol iyileştirme çalışmaları halen sürdürülmektedir (Anonim, 2004a).

Akçakoca ve yakın çevresi doğal ve kültürel kaynaklar bakımından zengindir. Kent merkezinde 4'ü doğal anıt, 107'si sivil mimarlık yapısı, 12'si dini-kültürel ve 1'i askeri yapı olmak üzere toplam 124 eser ve Akçakoca yerleşimi içinde bir bölüm Kentsel Sit Alanı olarak tescillenmiştir (Anonim, 2004a). Ayrıca Ceneviz Kalesi Plaj Çevresi 1. derece Arkeolojik Sit; Ceneviz Kalesi çevresi hem 3. derece Arkeolojik Sit, hem de 2.derece Doğal Sit; Akkaya Bizans Yerleşimi (Akkaya Köyü) 1.derece Arkeolojik Sit; Fakıllı Mağarası 1. derece Doğal Sit olarak tescil edilmiş alanlardandır (Anonim, 2007a).

Araştırma alanında, Demirciönü Tabiatı Koruma Alanı (430 ha) ve Şifalı Su Orman İçi Dinlenme Yeri (2ha) bulunmaktadır.

2000 yılı genel nüfus sayımına göre; Akçakoca ilçe nüfusu 43895 (22744'ü erkek, 21151'i kadın) dir. İlçe halkının 25560'i (% 58,3'si) ilçe merkezinde, 18335 (% 41.7'si) ise bucak ve köylerde yaşadığı görülmektedir (Anonim, 2002).

Akçakoca ekonomisi, turizmin yanısıra fındık tarımına dayalı imalat (fındık kırma atölyeleri), Ereğli'nin etkisiyle gelişen boru-profil, vb. demir-çelik yan sanayilerinin yanısıra, kamu hizmetleri, ticaret, inşaat ve ulaştırma-haberleşme hizmetleri, hayvancılık, amatör balıkçılık gibi birçok ekonomik faaliyetlere dayanmaktadır.

3.2. Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerlerinin Ekoturizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi

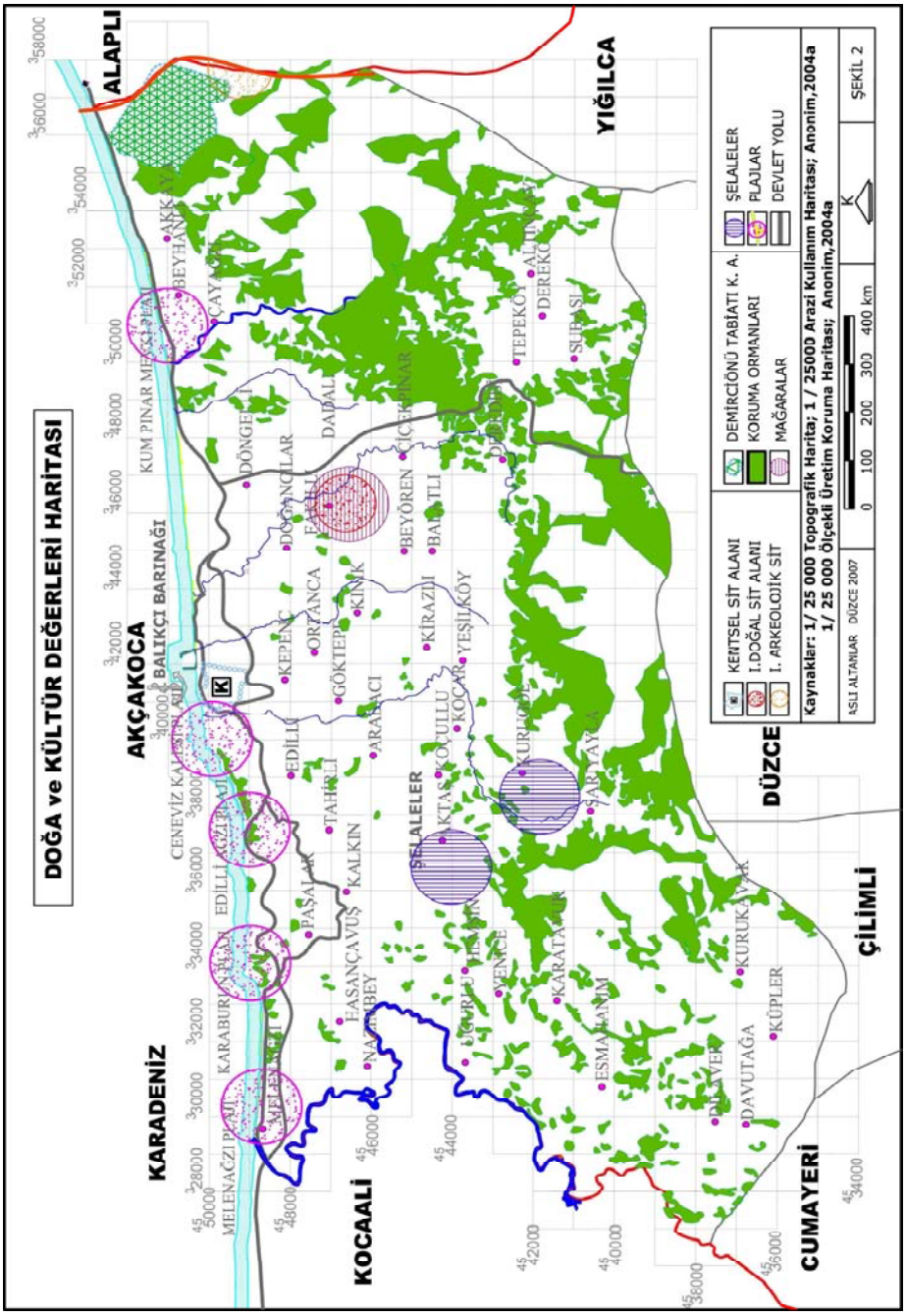
Akçakoca; iklimi, doğal kaynakları, tamamen bozulmamış çevresi, tarihi ve kültürel varlığı, yerel yaşam tarzı, gelenekleri, coğrafi konumu ana pazarlara yakınlığı, kıyı turizmine uygunluğu nedeniyle bölgenin en çok turist çeken ilçesi konumundadır.

Araştırma alanının dağlık, düzlük, yarı düzlük, kıyı oluşumları, ormanlık ve açık alan gibi birçok jeomorfolojik yapıları da bünyesinde bulundurmasının turizm potansiyeli açısından olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Ancak son zamanlarda artarak devam eden yanlış arazi kullanımlarının ilçenin doğal yapısına zarar verdiği açıkça görülebilmektedir. Deniz kıyılarından denetimsiz kum alımları kıyı ve plajların doğal yapısının bozulmasına ve deniz canlılarının zarar görmelerine, ayrıca karayolları 4. Bölge Müdürlüğü denetiminde yaptırılan yeni Melenağzı-Akçakoca yolununda kıyı şeridine yakın olarak planlanması, kıyı yapısının ve ekosisteminin hızla tahrip olmasına neden olmaktadır (Anonim, 2004; Anonim, 2007d; Anonim, 2007e). Bunun yanısıra ilçede dikili tarım (fındık) yapmak amacıyla yüksek eğimli arazilerde orman

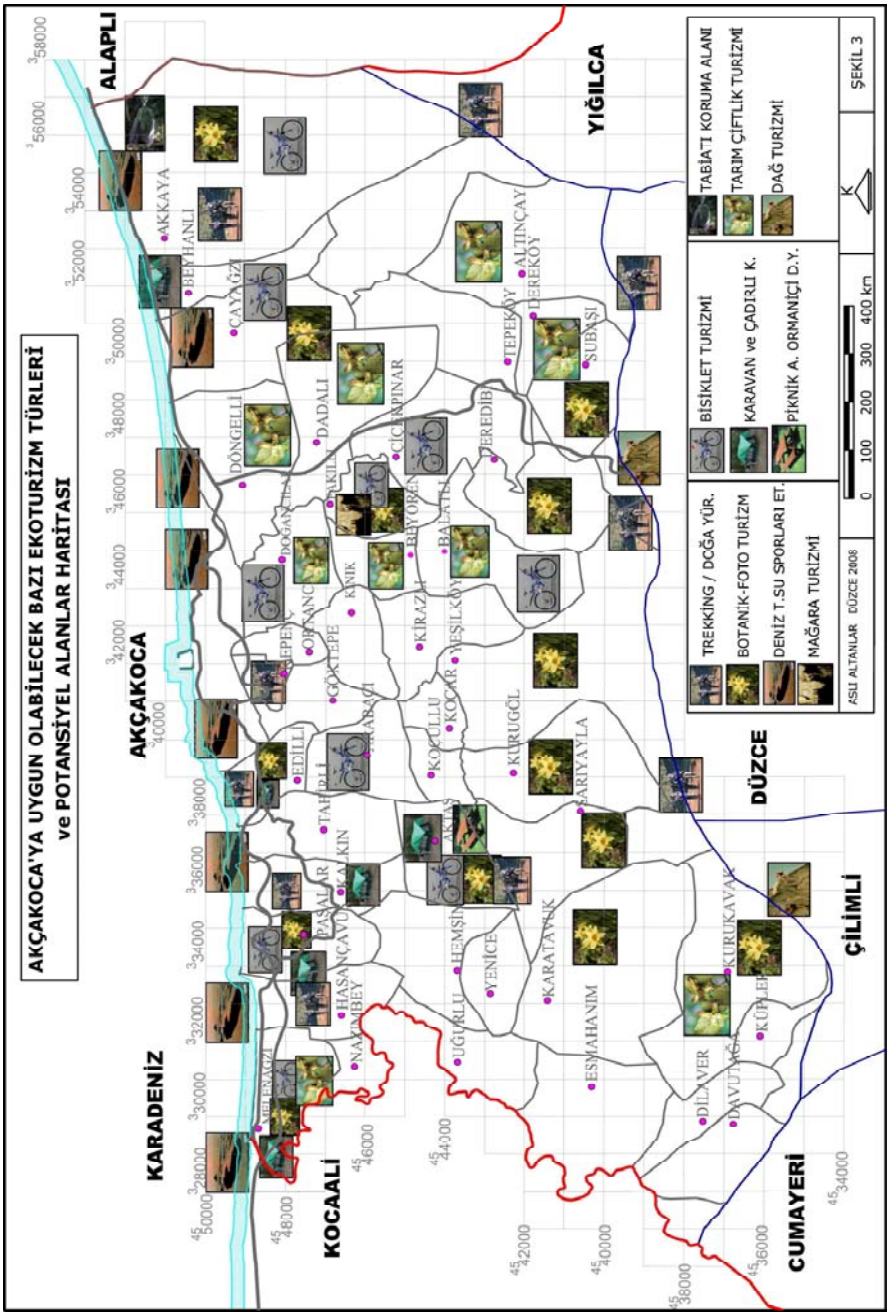
kesimi yapılması, azalan ormanların erozyonu önleme işlevlerini yerine getirmesini de engellemektedir. Özellikle heyelanların var olduğu alanlarda orman örtüsünün yok edilerek tarım alanlarına dönüştürülmesi, bu alanlarda heyelanların oluşma süreçlerini başlatıcı ve hızlandırıcı bir etken olmuştur. Ormansızlaşmanın diğer bir yan etkisi de zaten eğimli ve dar bir yatağa sahip olan derelerde sel ve taşkın riskinin artmasına neden olmuştur. Ayrıca araştırma alanında aşırı ve bilinçsiz gübreleme, ilaçlama, sulama, hava kirliliği, sıvı ve katı evsel atıklarla sanayi atıklarının düzensiz depolanması ve turizm potansiyeli olan alanlarında plansız bir şekilde turizme açılarak kullanılması gibi tespit edilen olumsuz etkenler yanlış arazi kullanımının ne boyutta olduğunu göstermektedir. İlçede deniz mevsiminin kısa olması, turizmin Temmuz ve Ağustos aylarında yoğunlaşmasına neden olmaktadır. İşletmecilerin bu aylardan tam olarak faydalanma isteği ile yapılan plansız ve yanlış uygulamalar doğal ve kültürel kaynakların zarar görmesine ve fiziksel çevrenin hızla bozulmasına neden olmaktadır. Bu bozulmanın önüne geçebilmek ve turizmi planlı olarak Akçakoca ekonomisine kazandırmak için, mevcut turizme alternatif olabilecek ekoturizme öncelik verilerek turizmin dört mevsime yayılmasının gerekliliği açıkça görülebilmektedir.

Araştırma alanı için uygun olabilecek ekoturizm olanakları ve bu olanaklar için uygun olabilecek alanlar belirlenirken 1/25000 ölçekli topoğrafik harita (1982) ile oluşturulan baz harita üzerine bitki örtüsü, hidroloji, arazi yetenek sınıfları, alan kullanımı, altyapı ve ulaşım, vb. ne ilişkin elde edilen veriler işlenerek, hidroloji, arazi yetenek sınıfları, arazi kullanım, üretim ve koruma ormanları, alt yapı ve ulaşım haritaları elde edilmiş ve bu haritaların belirlenen bileşenler doğrultusunda çakıştırması ile araştırma alanının doğa ve kültür değerleri haritası elde edilmiştir.

Arazi verilerine ek olarak, Altanlar (2007) tarafından yöre halkı ve yerli turistlerin turizm faaliyetlerine eğilimlerini tespit etmek amacıyla yapmış olduğu anket çalışmasından da yararlanılmıştır. Bu çalışma kapsamında yöre halkı ve yerli turistlerin ilçenin % 65,5 ile doğal güzellikleri, % 50,6 ile kıyı oluşumları % 42,3 ile ulaşım kolaylığı için tercih ettiği görülmektedir. Yine bu çalışmada yöre halkı ve yerli turistlerin ilçe için uygun gördükleri turizm faaliyetleri sorulduğunda anketi cevaplayanların % 72'sinin doğa tabanlı turizm türlerini, % 20,9'unun foto turizmi, % 26,7'sinin kültür turizmi, % 10,3'ünün tarım turizmi olarak yanıtladıkları görülmüştür. Elde edilen bütün bu verilerin doğrultusunda Akçakoca'ya uygun olabilecek bazı ekoturizm türleri belirlenmiş ve bu türlere ilişkin standartlar ve arazi koşulları düşünülerek potansiyel olabilecek alanlar doğa ve kültür değerleri haritası, raporlar ve araştırma alanında yapılan gözlemler değerlendirilerek belirlenmiştir. Önerilen alanlar Şekil 3 ve Çizelge 1 ve 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Akçakoca ilçesinin doğa ve kültür değerleri haritası (Altanlar, 2007)

Şekil 3. Akçakoca'ya uygun olabilecek bazı ekoturizm türleri ve potansiyel alanlar haritası (Altanlar, 2007).

Çizelge 1. Akçakoca'ya uygun olabilecek bazı ekoturizm türleri ve önerilen alanlar (Altanlar, 2007).

Akçakoca İçin Ekoturizm Türleri ve Potansiyel Alanlar

Trekking/Doğa Yürüyüşü	***Botanik Turizmi, Yaban Hayatı Gözlemciliği***	***Deniz Turizmi ve Su Sporları Etkinlikleri***	***Bisiklet Turizmi (dağ bisikleti ve yön bulma sporu)***
• *Aktaş Sırtları* • *İncirbaşı Srtları* • *Pınarlık Sırtları* • *Kezağılı Sırtları* • *Yıldırım Tepe* • *Kaplan Tepe* • *Kurtsuyu Tepeleri* • *Kestanebayırı Tepesi* • *Kurupelit Tepe* • *Edilli Köyü* • *Kalkın Köyü* • *Hasan Çavuş K.* • *Paşalar Köyü* • *Karaburun Köyü* • *Kepenç* • *Sarıyayla Köyü* • *Akkaya Köyü* • *Şifalı Su Ormaniçi Dinlenme Yeri*	• *Demirciönü Tabiatı Koruma Alanı* • *Karatavuk K., Kurukavak K., (Aktaş Orman İşletme Şefliği)* • *Deredibi K., Kuru göl, Sarıyayla, Yeşilköy (Deredibi Orman İşletme Şefliği)* • *Subaşı k., Altınçay k., (Altınçay Orman İşletme Şefliği)* • *Akkaya Köyü, Dadalı K., Çayağzı K. (Cumayanı Şefliği)*	• *Melenağzı* • *Hasançavuş* • *Paşalar* • *Tahirli* • *Edilli* • *Kalkın* • *Çayağzı* • *Beyhanlı* • *Akkaya* • *Düzce karayolunun kent girişinde (Martı, Tersane, Bulaklı, Köy Hizmetleri, Çınaraltı ve Çuhallı Çarşı Plajları vb.) ve Ceneviz Kalesinde daha küçük plajlar bulunmaktadır*	• *Aktaş Köyü* • *Fakıllı Köyü* • *Doğancılar Köyü* • *Melenağzı Köyü* • *Karaburun Köyü* • *Paşalar Köyü* • *Çayağzı Köyü* • *Beyhanlı Köyü* • *Akkaya Köyü* • *Balatlı* • *Arabacı* • *Çiçekpınar köyü*
Av ve Yaban Hayatı Turizmi	***Mağara Turizmi***	***Dağ Turizmi***	***Tabiatı Koruma Alanları***
• *Altınçay Orman İşletme Şefliği, Cumayanı Orman İşletme Şefliği, Deredibi Orman İşletme Şefliğine Bağlı Koruma ve Üretim Ormanları*	• *Fakıllı mağarası (Fakıllı köyü)*	• *Kaplandede(1169m)* • *Haciz (960m)*	• *Demirciönü Tabiatı Koruma Alanı*

Çizelge 2. Akçakoca'ya uygun olabilecek bazı ekoturizm türleri ve önerilen alanlar (Altanlar, 2007).

Akçakoca İçin Ekoturizm Türleri ve Potansiyel Alanlar

Tarım ve Çiftlik Turizmi	***Karavan Turizmi ve Çadırlı Kamp***	***Foto Turizm***	***Piknik Alanları, Ormaniçi Dinlenme Yerleri***
• *Dereköy*	• *Paşalar köyü*	• *Soyat yalı yarları*	• *Şifalı su ormaniçi dinlenme yeri*
• *Doğancılar K.*	• *Kalkın köyü*	• *Edilli köyü*	• *Cumayanı mesire yeri*
• *Döngelli Köyü*	• *Çayağzı kum pınar mevkii*	• *Kalkın köyü*	• *Akdere Aktaş şelalesi (Aktaş Köyü)*
• *Melenağzı K.*	• *Melenağzı köyü*	• *Paşalar köyü*	• *Sarıyayla şelalesi (Sarıyayla köyü)*
• *Subaşı Köyü*	• *Karaburun köyü*	• *Melenağzı köyü*	
• *Beyören Köyü*	• *Beyhanlı köyü*	• *Aktaş köyü*	
• *Balatlı Köyü*	• *Aktaş köyü*	• *Sarıyayla köyü*	
• *Kurukavak K.*	• *Hasan Çavuş köyü*	• *Fakıllı köyü*	
• *Altınçay Köyü*	• *Edilli köyü*		
• *Dadalı Köyü*			

4. Sonuç ve Öneriler

Endüstri devrimiyle birlikte gelişen teknoloji ve izlenen yanlış politikalarla doğal kaynakların hızla tükenmesi, küresel ısınma ile çevre sorunlarının da her geçen gün artması, günümüz insanının çevreye daha duyarlı olmasını sağlamıştır. Ayrıca günümüz insanı yoğun çalışma saatleri, kent ortamının stresi, çarpık kentleşme ve değişen dünya ile birlikte turistik ürün satın alma eğilimleri de değişerek turizm faaliyetlerinde daha seçici olmaya başlamışlardır. Çevrenin hızla bozulması ve turist profilindeki bu değişim, turizm sektörünün alternatif turizm arayışı içine girmesini sağlamıştır. Gelecek kuşaklara doğal bir çevre bırakmak isteyen plancılar ve sürdürülebilir bir turizm isteyen turizm sektörü, doğaya zarar vermeyen turizm türleri ve faaliyetlerini gündeme getirerek geliştirmeye çalışmışlardır. Turizmin çevreye verdiği zararı azaltmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacının daha fazla gündeme gelmesiyle ortaya çıkan çevreye duyarlı turizm türlerinden biri de ekoturizm olmuştur. Günümüz koşullarında her konuda olduğu gibi çevreye duyarlı ekolojik yaklaşımların gerekliliği gözden kaçırılmaması gereken bir başka gerçektir.

Bu araştırmada, 2023 Türkiye Turizm Stratejisi Raporu'na göre; kültür, kıyı ve doğa turizmi çerçevesinde geliştirilmesi planlanan Batı Karadeniz kıyı Koridoru İçerisinde yer alan Akçakoca ilçesinde; ekoturizmin doğru uygulandığında doğal ve kültürel kaynakların korunmasında önemli bir etken olduğu düşünülerek, sürdürülebilir turizm potansiyeli çerçevesinde yapılan analiz çalışmaları ile bazı ekoturizm faaliyetleri için uygun olabilecek potansiyel alanlar belirlenmiştir. Bu alanların belirlenmesinde yapılan analiz çalışmaları için değerlendirilen mevcut doğal ve kültürel envanterin yeterli olmadığı, kaynakların ilgili meslek disiplinlerince ayrıntılı olarak incelenmesi ve güncel bir veri tabanının oluşturulması gerektiği görülmüştür.

Araştırmada, Akçakoca'da turizmin çoğunlukla yaz aylarında yoğunlaştığı ve bu yoğunluk nedeniyle mevcut ve potansiyel alanlarda taşıma kapasitesinin aşıldığı, yanlış alan kullanımlarının hızlı bozulmalara yol açtığı, planlı rekreasyon alanlarının yetersiz ve bakımsız olduğu ve bu sorunların turizmin 1940'lı yıllardan günümüze sürdürülebilir olarak gelmesini engellediği belirlenmiştir. Bu bağlamda, Akçakoca'da turizmin dört mevsime yayılarak sürdürülebilir olmasını da sağlayabilecek uygun ekoturizm faaliyetleri önerilmiştir. Önerilen ve Çizelge 1'de sunulan bu alanlarda uygulamaya yönelik planlama yapılabilmesi için öncelikle her bir ekoturizm faaliyetinin kalite kriterlerinin oluşturulması gerekliliği açıkça görülmektedir. Bu çalışmada zamanın kısıtlılığı nedeniyle ekoturizm faaliyetleri için kalite kriterleri geliştirilememiş sadece potansiyel olabilecek alanlar önerilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda yörenin ekoturizm planlamasının nasıl olabileceği konusunda sunulan öneriler aşağıda belirtilmiştir. Bunlar;

- Araştırma sırasında flora ve fauna ile doğal ve kültürel kaynakların işlendiği haritaların tam olarak günümüz gerçeğini yansıtmadığı görülmüştür. Bu önemli eksiği giderebilmek ve günümüz gerçeklerini yansıtan sağlıklı bir planlama yapabilmek için ilgili meslek disiplinleri ile doğal ve kültürel değerlerin daha detaylı bir envanteri yapılarak değerli ekosistemler tespit edilmeli ve güncel bir veri tabanı oluşturulmalıdır.
- Yörede tarımsal alanların kontrolü sağlanarak, özellikle fındık üretim alanlarının daraltılmasına yönelik önlemler alınmalı ve tarımsal faaliyetler ile turizmin entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Çevre düzeni planının revizyonu yapılarak öncelikle turizm için potansiyel arz eden alanların plan ve projeleri yapılmalıdır.
- Bu çalışmada, alternatif turizm için belirlenen her bir alanda taşıma kapasitesinin aşılması engellenmelidir. Bunun için alternatif rekreasyon alanları oluşturulmalıdır.
- Potansiyel olarak belirlenen alanların birbiri ile bağlantılı ziyaret güzergâhları ve ziyaret sürelerini de kapsayan programlar hazırlanmalıdır.
- Yöre halkının alınan kararlara katılımı sağlanmalıdır. Bu bağlamda, yöre halkının ekoturizme bakış açısını ve yatırımcıların ekoturizm sektörüne

katılım isteklerini tespit etmek amaçlı daha ayrıntılı anket çalışmaları yapılmalıdır.

- Ekoturizmde rol alan kesimlerin bilinçlendirilmesi gerekliliği önemli bir diğer etkendir. Bu amaçla broşürler, tur listeleri ve diğer açıklayıcı gösterimler hazırlanarak, gelişimlere açık dinamik, açıklayıcı bir sistem kurmak gerekmektedir.
- Ekoturizm kontrol birimleri oluşturularak tur ve organizasyonlar ile uygulamaya geçilen alanlar kontrol edilmelidir.

Sonuç olarak, ekoturizmin multidisipliner bir yaklaşımla doğru olarak uygulanabileceği göz ardı edilmemelidir. Önerilen bu alanlarda ilgili meslek disiplinleri tarafından kalite kriterleri ve taşıma kapasiteleri belirlenmeden yapılacak her bir uygulamanın ekoturizm adı altında kitlesel turizme hizmet etmeye başlayacağı ve günümüz koşullarında korunması gereken doğal ve kültürel bu alanların da hızla bozunuma uğrayacağı unutulmamalıdır.

Kaynaklar

Altanlar, A. 2007. Akçakoca Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması. Basılmamış Yüksek Lisans tezi. A.İ.B.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Düzce.

Anonim, 1972. 1/ 100 000 ölçekli Toprak Haritası. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.

Anonim, 1982. 1/ 25 000 ölçekli Ereğli F26-c4/d4/d3/c3 Pafta İndeksli Topoğrafik Haritası. Harita Genel Komutanlığı. Düzce.

Anonim, 2001. 1/ 25000 ölçekli Üretim ve Koruma Haritası. Akçakoca Orman İşletme Müdürlüğü. Akçakoca.

Anonim, 2002. 2000 Genel Nüfus Sayımı. Düzce. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası. Ankara.

Anonim, 2004. Düzce İli 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Akçakoca 1/25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu. UTTA Planlama Projelendirme Danışmanlık Şirketi. Ankara.

Anonim, 2004a. 1/25000 Ölçekli Akçakoca Çevre Düzeni Planı Revizyonu (AÇDP) (2020) Araştırma Raporu. UTTA Planlama Projelendirme Danışmanlık Şirketi. Ankara.

Anonim, (2005). Akçakoca Orman İşletme Şefliklerine Bağlı Ormanlık Alanlar. Akçakoca Orman İşletme Müdürlüğü. Düzce.

Anonim, 2006. Düzce Tarım İl Müdürlüğü Proje ve İstatistik Şubesi Çalışması (2006). Düzce Tarım İl Müdürlüğü. Düzce.

Anonymous, 2007. Definitions & principites. (http://www.ecotourism.org. 13.09.2007.)

Anonim, 2007b. Uzun Yıllar Akçakoca İklim Verileri. Akçakoca Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü. Akçakoca.

Anonim, 2007a. Turizm. (http://www.akcakoca.gov.tr . 10.02.2007.)

Anonim, 2007c. Taksonların Coğrafi Dağılımı. İllerde Bulunan Taksonlar. (http://wwweski.tubitak.gov.tr. 05.06.2007)

Anonim, 2007d. Akçakoca. (http://www.duzcetanitim.com)

Anonim, 2007e. Turizm. (http://www.akcakoca.worldwidewebdevelopment. com 10.01.2007)

Arslan, İ., Yavuz, R., İncedere, C. 2002. Düzce Tarım Master Planı. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Düzce Tarım İl Müdürlüğü. İl Tarım Kırsal Kalkınma Master Planlarının Hazırlanmasına Destek Projesi. Ankara.

Banerjee, U.K., Kumari. S., Paul, S.K., Sudhakar S. 2003.Remote Sensing and GIS based ecotourism planning: A case study for western Midnapore, West Bengal, India. (http://www.gisdevelopment.net/application/miscellaneous/misc028e.htm . 09.09.2007.)

Ceballos-Lascurain,H. 1993. Tourism, ecotourism and protected areas. Gland. Switzerland.

Demir, C., Çevirgen, A. 2006. Ekoturizm Yönetimi. Nobel yayın dağıtım. 222 syf. Ankara.

Dowling, R., K., And Fennell D. A. 2003. The context of ecotourism policy and planning, Cabi Publishing- Online Bookshop.

Dönmez, M.Ş. 2000. Akçakoca 2000. Zafer Ofset. 229s. Akçakoca

Gulinck, H., Vyverman, N., Bouchout, K., Gobin, A. 2001. "Landscape as framework for integrating local subsistence and ecotourism: a case study ın Zimbabwe". Landscape and Urban Planning. 53(2001) 173.

Erdoğan, N. 2003. Çevre ve (Eko)turizm. Erk yayıncılık. Ankara.

Esengil, A. 2003. Ekoturizm İlkeleri ve Köprülü Kanyonda Uygulanması. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Kaur, C., R. 2006. 'National Ecoturism Plan' Assessing Implementation of The Guidelines For Marine Parks. Researcher, Centre for Coastal & Marine Environment Maritime Instıtute of Malaysia.

Kerry, B.G. 1992. "Tourism alternatives" potentials and soruns in the development of tourism", Journal of Travel Research, University of Pennsylvania. 52: 34.

Ross, S., Wall, G. 1999. "Ecotourism: towards congruence between theory and practice". Tourism Management. 123-132. Canada.

Okan, K. 2002. Akçakoca Folkloru. Dünya Yayıncılık. Düzce.234.